

Het Integraal Zorgakkoord in bredere perspectief

De samenleving gaat er anders uitzien en het Integraal Zorgakkoord schetst de contouren voor hoe dan, stelt Lex Staal, directeur-bestuurder van Sociaal Werk Nederland. Maar de uitvoering wordt wel spannend, voegt hij eraan toe. De kern van veel zorgvragen is dat mensen bestaanszekerheid moeten hebben. En dat vraagt om meer dan een zorgakkoord alleen.

TEKST: FRANK VAN WIJCK

FOTO: SOCIAAL WERK NEDERLAND - PIXABAY/GERD ALTMANN

De eerste reactie van Staal toen hij hoorde dat er een Integraal Zorgakkoord zou komen was: wat een gemiste kans dat het een zorgakkoord heet. “De oplossingen voor veel problemen waar mensen mee te kampen hebben, moeten niet in maar buiten de zorg worden gezocht”, verduidelijkt hij. “Daarmee bedoel ik zeker niet dat ik het sociaal werk als middelpunt van het veld wil zien, maar waarom pak je het niet zorg en welzijn breed op?”

Blijkbaar was Staal niet de enige die langs deze lijn dacht, want hij werd direct benaderd door enkele zorgpartijen met de vraag waarom Sociaal Werk Nederland niet aan tafel zat. “Ik heb daarop ook contact opgenomen met de toenmalige directeur-generaal van het ministerie van VWS”, vertelt hij. “Het antwoord luidde dat het een terechte vraag was, maar dat het ministerie in eerste instantie wilde kijken naar wat in de zorg moet gebeuren. Toen de meeleeversies van het conceptdocument beschikbaar kwamen, besloten wij niet af te wachten, >>

maar inhoudelijk te reageren. Met als gevolg dat we, naast de huisartsen en de psychiaters, wel aan tafel kwamen om mee te praten over de pijler versterking van de sociale basis. Daarbij verbaasde ik me dan weer wel over het feit dat de Vereniging Nederlandse Gemeenten niet aan tafel zat. De gemeenten zijn immers nodig om te waarborgen dat in de uitvoering van de versterking van de sociale basis de professionals in het sociaal domein hun rol kunnen pakken. Anders moet je hopen dat het goed komt. Maar hoop is vooral de verwachting dat een ander iets gaat doen.”

Iedereen snapt nu dat sociaal werk een onmisbare schakel is, maar het echte werk moet nu wel gebeuren.

Positief maar ook spannend

In tweede instantie kwam de VNG alsnog aan tafel. “Daarmee is er dus meer dan hoop”, stelt Staal. Hij noemt het dan ook “een heel belangrijk moment” dat het Integraal Zorgakkoord er nu is. “De deelnemende partijen hebben hiermee erkend: zo kan het niet langer, het moet dus anders”, zegt hij. “Er is best wat op het akkoord aan te merken, maar wij zijn blij met dit document, want anders was er niet veel meer geweest dan slechts een bezuinigingsdoelstelling. Samen met het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen ligt er nu een beleidslijn op basis waarvan ik kan zeggen dat we in jaren niet zo’n goed uitgangspunt hebben gehad om invulling te geven aan sociaal werk.”

Tegelijkertijd is het moment ook spannend, stelt Staal. “Iedereen snapt nu dat sociaal werk een onmisbare schakel is, we worden aan veel tafels uitgenodigd”, zegt hij, “maar het echte werk moet nu wel gebeuren. We gaan gezamenlijk een rol krijgen die echt anders is dan het in het verleden was, we gaan de samenleving een stukje anders inrichten. Dat zal soms echt wel even gaan schuren.” Staal erkent hierbij dat iedere partij hindermacht kan hebben. “Je zag bij de totstandkoming van het akkoord al dat partijen vanuit hun vertrouwde posities gingen reageren”, zegt hij. “Dat zullen ze moeten loslaten. Als sociaal werk hebben wij daar wellicht al wat meer

ervaring mee, door de komst van de Wmo in 2015. Wat zal helpen, is het besef bij alle partijen dat we simpelweg niet meer de mensen hebben om op dezelfde voet door te gaan. Alle partijen kampen met personeelsproblemen. In relatie tot de ggz betekent dit: als er te weinig behandelaars zijn, is het zaak om te onderzoeken of mensen van de wachtlijst af kunnen door ze andere vormen van ondersteuning te bieden dan ggz-zorg. Dit betekent dat we als sociaal werk heel andere gesprekken gaan voeren met mensen. Waarbij ik wel aantekende dat het niet de bedoeling is dat alles wat uit de zorg wegvalt naar het sociaal domein moet.”

Waardevolle tussentijdse gesprekken

Ook zonder dat dit gebeurt, kan sociaal werk heel veel betekenen voor mensen. “Sociaal werkers kunnen iemand die eenzaam is en zijn huis niet meer uitkomt meenemen in het proces om bijvoorbeeld via buurtwerk weer actief te worden”, zegt Staal. “Daarmee krijgt iemand weer een dagritme en in het verlengde daarvan kan hij misschien zelfs weer teruggedleid worden naar het arbeidsproces. Ik heb de overheid gevraagd of ze ons kan

helpen door het als beleidsactie op te nemen in het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg (TAZ) en door middelen beschikbaar te stellen die eventueel nodig zijn om dit breed mogelijk te maken. Er is veel enthousiasme in de sector om dit te doen, dus de overheid hoeft zich er alleen maar toe te verhouden. Dat de eerste reactie ‘Wat een interessante gedachte’ was, vond ik niet zo geruststellend. Maar een aantal zorgbranches heeft al aangegeven er graag over te willen doorpraten. Gelukkig, want we moeten samen oplossingen verzinnen en wat dit betreft zijn de gesprekken die zijn gevoerd om tot het IZA te komen enorm waardevol gebleken. Er zijn heel veel tussentijdse gesprekken geweest tussen partijen onderling in de trant van: als jullie dit zo aanpakken, dan zijn wij in staat om... Zelf hebben we zulke gesprekken vooral gevoerd met de huisartsen, de ggz, de ouderenzorg en de wijkverpleging.”

Hierdoor is echt wat veranderd, stelt Staal. “In het verleden was er bijvoorbeeld nauwelijks samenwerking tussen het sociaal domein en de psychiatrie”, vertelt hij, “die kwamen elkaar meestal niet tegen. Nu zijn we met

elkaar in gesprek en maken we plannen om beter samen te werken, ook lokaal en regionaal. Samenwerking met de huisartsen was er voorheen ook niet echt, in ieder geval lang niet overal structureel. Nu hebben we korte lijntjes met InEen en met de Landelijke Huisartsen Vereniging. Je kunt de huisarts zien als de eerste medicus maar ook als de laatste schakel in het sociaal domein. Als je vanuit dat besef met elkaar gaat praten, dan kun je elkaar vinden.”

In reactie op het feit dat de LHV het IZA niet heeft getekend, zegt Staal: “Invulling geven aan een echt integraal zorgakkoord kan natuurlijk niet zonder betrokkenheid van de huisartsen. Ik hoop dat de partijen in de uitwerking nader tot elkaar gaan komen.”

Aan tafel met Divosa en VNG

Het belang van het creëren van wettelijke en financiële mogelijkheden voor domein overstijgende samenwerking tussen sociaal domein, huisartsen en ggz is groot, stelt Staal. “Het ontbreken daarvan is de factor geweest waardoor de afgelopen jaren allerlei initiatieven niet van de grond kwamen”, zegt hij. “Het gaat echt niet altijd om grote bedragen. Inloophuizen creëren bijvoorbeeld is al zo waardevol. Omzien naar elkaar is vaak het eerste recept om mensen zich beter te laten voelen. We gaan dan ook heel graag met Divosa en VNG in gesprek om de invulling van dit soort initiatieven te bespreken.”

Kan daarmee een basis worden gelegd om de eigen regie van mensen te versterken? “Ik denk dat veel mensen daartoe in staat zijn, maar je moet wel vertrekken vanuit hun uitgangspunt en de tijd nemen”, zegt Staal. “Dat is ook de essentie van sociaal werk. De drie kernvragen daarbij zijn: wat wilt u, wat kunt u zelf en waarbij hebt u hulp nodig? Maar dan moeten er wel voldoende sociaal werkers zijn. Gemeenten moeten dus het belang hiervan zien en bereid zijn tot investeren. Dit gaat niet vanzelf goedkomen.”

Het vraagt ook om meer dan het ministerie van VWS alleen kan oplossen, voegt Staal hieraan toe. “De kern is mensen bestaanszekerheid bieden”, zegt hij. “Dat gaat om veel meer dan zorg of ondersteuning, het vergt interdepartementale oplossingen – het gaat óók over wonen, over veiligheid, over armoede en schulden. Wat dit betreft hoop ik dat de verbinding wordt gelegd tussen het Integraal Zorgakkoord en het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, dat op dit moment in vijftien gemeenten loopt. Feitelijk moeten alle departementale programma’s linken naar elkaar. Het zorgakkoord kan niet op zichzelf staan.”

<<

